

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

III Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

10 квітня 2018 року

**Харків
2018**

Людмила ЗЕЛЕНСЬКА, Костянтин ГОЛОБОРОДЬКО

ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У тезах розкрито феномен педагогічної майстерності майбутнього вчителя у контексті суспільних вимог; визначено суть, теоретико-методологічні засади етико-естетичного складника педагогічної майстерності вчителя-предметника; акцентовано увагу на шляхах його формування в майбутніх учителів-філологів; презентовано досвід роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка та педагогічних кафедр Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за цим напрямом.

Ключові слова: педагогічна майстерність, учитель-філолог, підготовка, досвід.

The article reveals the phenomenon of pedagogical mastery of future teacher in the context of social requirements. The essence, theoretical and methodological foundations of the ethical and aesthetic component of pedagogical mastery of subject teacher have been determined. The ways of formation of it in future philology teachers have been emphasized. The experience of the Ukrainian language and literature faculty named after G .F. Kvitka-Osnyanenko and pedagogical departments of Kharkiv H. S. Skovoroda National Pedagogical University in this direction has been presented.

Key words: pedagogical mastery, teacher-philologist, training, experience.

Проблема формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя сьогодні має стати квінтесенцією фахової підготовки у закладах вищої педагогічної освіти, оскільки нова українська школа ставить перед учительською спільнотою над завдання – формування в учнів не лише знань, умінь, навичок, способів мислення, але й особистісних якостей і чеснот, серед яких пріоритетними визначено креативність, енергійність, доброта, любов, вміння пробачати, скромність, розсудливість, поціновування краси, вдячність, оптимізм і віра. Зреалізувати це над завдання вчитель зможе лише тоді, коли сам буде естетично виразним, оригінальним, толерантним, торкатиметься внутрішнього світу своїх вихованців, занурюючись у їхню емоційно-почуттєву сферу [4].

Це означає, що формування педагогічної майстерності майбутніх учителів на етапі здобуття вищої педагогічної освіти має вибудовуватися згідно з принципом естетизації, дотримання якого, по-перше, розширює їхні художні потреби, по-друге, – змінює їхні педагогічні цінності на засадах Істини, Добра, Краси, Блага; по-третє, – забезпечує взаємодію суб'єктів педагогічного процесу на основі урахування емоційних законів впливу образу на особистість [2].

Порушувана проблема на рівні теоретичного узагальнення знайшла належне висвітлення в наукових доробках Г. Васяновича, І. Бега, І. Зязюна, Н. Масол, О. Отич, О. Семеног, Л. Хоружої та ін. Проте практичні напрацювання у площині формування етико-естетичного компонента педагогічної майстерності майбутнього вчителя з урахуванням особливостей фахової підготовки за обраним напрямом не набувають поширення в середовищі науково-педагогічної спільноти.

Саме це протиріччя зумовило потребу популяризації педагогічно цінного досвіду, що накопичений на українському мовно-літературному факультеті імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Професорсько-викладацький склад факультету свідомий того, що процес формування етико-естетичної складової педагогічної майстерності учителів-філологів є досить складним, а відтак має здійснюватися наскрізно як на етапі підготовки бакалаврів, так і магістрів у процесі опанування культурологічних, філософських, психолого-педагогічних дисциплін, засвоєння естетичних та етичних аспектів змісту дисциплін фахової підготовки, а також організації позааудиторної виховної роботи. Це дозволяє зреалізувати низку завдань, серед яких: накопичення знань у галузі світової художньої культури, естетики та мистецтва слова; розвиток асоціативного мислення й образної уяви; формування мовно-естетичної ерудованості, естетичного світогляду, естетичних почуттів і суджень; набуття «краси педагогічної дії» шляхом формування педагогічних здібностей, педагогічної техніки, педагогічної моральності, засобів вербального і невербального спілкування [3].

Так, опікуючись питаннями підвищення якості навчання шляхом формування етико-естетичної складової педагогічної майстерності майбутніх учителів-філологів кафедрами української мови (завідувач – канд. філолог. наук, проф. О. Олексенко), українознавства і лінгводидактики (завідувач – д-р філолог. наук, проф. О. Маленко), української і світової літератури (завідувач – канд. філолог. наук, доц. Р. Мельников), систематично аналізуються і рецензуються тексти лекцій, плани практичних та семінарських занять, результати взаємовідвідувань, де звертається увага не лише на важливість передавання знань, а й розвитку естетичної чутливості студентів, акцентується увага на емоційній привабливості об'єктів пізнання, формах їх представлення, стимулюванні до навчання через переживання позитивних емоцій і почуттів.

Науково-педагогічними працівниками цих кафедр здійснюється активний пошук нових методів, прийомів і технологій навчання, серед яких інформаційний лабіринт (баскетметод), метод інсценування, ігрове проектування, групова дискусія, творча майстерня, нейролінгвістичний тренінг тощо. Етико-естетичну компоненту формування педагогічної майстерності вчителя-філолога враховано і в організації науково-дослідної роботи на факультеті, у процесі розробки змісту й тематики курсових робіт, виступів студентів з доповідями на науково-практичних конференціях і наукових читаннях, зокрема таких, як: «Етнолінгвістична культура вчителя», «Етноестетика мови родини», «Фразеологія, словотвір, граматика у вимірах етнопедагогіки» тощо.

Реалізація етико-естетичної складової формування педагогічної майстерності вчителя-філолога продовжується і в позааудиторний час. Зокрема, кафедрою української мови спільно з літературною студією організовано конкурс серед читців факультету «Поетична весна», доцентом кафедри української і світової літератури Г. Хоменко проведено тематичну лекцію до Дня народження Миколи Хвильового; з ініціативи Р. Мельникова студенти факультету відвідали музей реклами міста та студію телеканалу АТН.

Непересічне значення у процесі формування етико-естетичного компонента педагогічної майстерності майбутнього вчителя-філолога належать дисциплінам педагогічного циклу. Зокрема, викладачами кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи (завідувач – д-р пед. наук, проф. С. Золотухіна) здійснюється цілеспрямована робота щодо ознайомлення майбутніх учителів української мови і літератури з теоретико-практичними напрацюваннями академіка І. Зязюна, фундатора теорії педагогічної майстерності, Лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти Інституту проблем виховання НАПН України. Апробовано новітні освітні технології, зокрема такі, як технологія аналізу ситуацій, інтенсивного генерування ідей, ігрова, веб-квест-технологія, а також активні методи навчання: метод «інциденту», групова дискусія, метод командоутворення, метод одного запитання, післяігрова дискусія, у процесі яких відбувається занурення студентів у площину морально-етичних проблем. Систематичного характеру набуло практикування вправ на розвиток умінь психотехніки, ділові ігри «Культура педагогічного спілкування», «Етикет учителя», обговорення художніх фільмів про неймовірних учителів, проведення конкурсу педагогічної майстерності, вивчення досвіду організації морально-етичного виховання школярів під час проходження педагогічної практики.

Водночас, викладачами кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки (завідувач – д-р пед. наук, проф. Л. Штефан) проведено педагогічні читання, присвячені творчій спадщині Г. Сковороди, К. Ушинського, С. Русової; організовано відвідування музею А. Макаренка, презентовано узагальнений досвід В. Сухомлинського з питань естетизації освітнього середовища.

З метою формування етико-естетичної складової педагогічної майстерності учителів-філологів українським мовно-літературним факультетом активно використовується й потенціал позааудиторної виховної роботи. Зокрема, для студентів 1–3-х курсів проведено тренінг на тему: «Педагогіка успіху». Студенти 4–5-х курсів взяли участь у літературній вітальні, організованій професором Л. Ушкаловим. Традиційними на факультеті стали поїздки до бібліотеки № 24 Холодногірського району, де студенти проводять відео-лекції та бесіди для учнів-читачів. Нещодавно студенти 3-го курсу відвідали майстер-клас власниці PR-агенства, що стало приводом для обговорення питань етичної проблематики.

Розвитку естетичного досвіду й творчих здібностей майбутніх учителів-філологів сприяють загальноуніверситетські і факультетські заходи, такі як «Дебют першокурсників», «Свято закоханих», «Тиждень студентського самоврядування», конкурси «Студент року», «Студентська весна», «День української мови та писемності» тощо. Стимулом для мистецько-творчого самовираження слугують зустрічі з відомими митцями, зокрема В. Аренєвим, Є. Положієм, М. Лівіном, письменниками Слобожанщини – В. Романовським, І. Мироненко, Н. Матюх. Студенти факультету високо поцінують літературні здобутки Л. Ушкалова. У цьому році професор презентував абетку-енциклопедію «Шевченко від А до Я» та перевидання книги М. Сумцова «Слобожане: історично-етнографічна розвідка». Обізнаності в сфері літературного мистецтва, формуванню ціннісних орієнтацій майбутніх учителів-філологів сприяло й запрошення до університету І. Драча й

О. Шугая, голови Фондації Українського Вільного Університету в Нью-Йорку
А. Лозинського.

Отже, підсумовуючи вищезазначене доходимо висновку, що основою формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя-філолога є вплив на його почуття, а через них – на усі інші сфери, передусім, мотиваційну, інтелектуальну і волюву. Підтвердження цієї думки знаходимо у поглядах В. Сухомлинського, який зазначав: «Здається, є прямий шлях: знання учителя – знання учня. Ні – краще так: Знання учителя – почуття учителя – почуття учня – знання учня» – так буде коротшим шлях» [5].

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Емоційні передумови мистецького світогляду особистості. *Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти* : зб. матер. наук.-методол. семінару. Чернівці : Зелена Буковина, 2007. С. 14–15.
2. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії. Київ : МАУП, 2000. 312 с.
3. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету) : дис. ... д. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2005. 476 с.
4. Отіч О. М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підруч. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.
5. Сухомлинский В. А. «Не только разумом, но и сердцем...» : сб. ст. и фрагментов из работ. Москва : Мол. гвардия, 1990. 139 с.

Богдан ЗЕЛЕНСЬКИЙ

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

На підставі аналізу наукової літератури визначено підходи до тлумачення дефініції «ідентичність» у контексті гуманітарного знання; розкрито суть поняття «професійна ідентичність»; виокремлено її структурні компоненти, етапи формування та провідні чинники; охарактеризовано особливості формування професійної ідентичності студентської молоді у процесі здобуття професійної освіти.

Ключові слова: ідентичність, професійна ідентичність, компоненти, чинники, етапи, формування.

The analysis of the scientific literature allowed to determine the approaches to interpretation of the definition of identity in the context of humanitarian knowledge. The essence of the concept of «professional identity» has been defined. The structure components of professional identity, the stages and factors which influence it have been revealed. The specific features of student youth's professional identity in the process of professional education have been characterised.

Key words: identity, professional identity, components, factors, stages, formation.

Бурка Олена	190
Модель процесу підготовки майбутніх фізичних терапевтів до використання фізкультурно-оздоровчих технологій	
Бурлаченко Наталія	193
Проблемне навчання у вищій школі в режимі онлайн	
Ван Цзін І, Тань Сяо	196
Діагностика сформованості культурологічної компетенції майбутніх учителів музичного мистецтва: констатувальний етап	
Вихрущ Віра	199
Проектна технологія у загально методичній підготовці магістра: техноматичний підхід	
Гриньова Валентина	202
Педагогічний такт викладача	
Давидова Жанна	205
Застосування інформаційного підходу в освіті в умовах трансформації суспільства	
Дейниченко Геннадій, Кабанська Ганна	208
До проблеми організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів з технічного конструювання під час педагогічної практики	
Должанська Юлія	211
Психолого-педагогічні особливості роботи з іноземними студентами у процесі викладання української мови	
Ду Цзінсюй	214
Структура та зміст підприємницької компетентності студентів закладу вищої освіти	
Желанова Вікторія	217
Формувальний потенціал технології контекстного навчання майбутнього педагога	
Жуков Василь	221
Міжпредметні зв'язки як засіб інтегрованої професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Загорулько Марина	224
Аналіз структури дослідницьких умінь учителя початкової школи в працях вітчизняних науковців	
Загребельний Олександр	227
Педагогічні засади оволодіння курсантами досвідом колективної взаємодії в екстрених умовах	
Зеленська Людмила, Голобородько Костянтин	231
Етико-естетичний компонент педагогічної майстерності майбутніх учителів української мови та літератури	
Зеленський Богдан	234
Проблема професійної ідентичності у науковому дискурсі	
Золотухіна Світлана, Лозова Валентина	238
Дуальне навчання у педагогічному освітньому просторі як дискусійна проблема	